

Devletçi Yapılanmada Depremle Başa Çıkma Politikaları (1923-1940)

Atiye EMİROĞLU*

Öz

Araştırma konusunu, 1923-1940 yılları arası Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye’de yaşanan depremler oluşturmaktadır. Depremler ve depremlere karşı alınan önlemler Atatürk İlke ve İnkılaplarından Devletçilik İlkesi kapsamında irdelenecektir. 20. yüzyılın başlarında büyük depremlerin yıkıcılığı güçlü, halkın acısı büyük olmuştur. I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele dönemlerini atlatmış; var olma mücadelesi veren bir milletin yaşadığı depremler ve bu depremlere karşı yeni kurulmakta olan bir devletin politikaları, depremedelerin acılarını paylaşmak ve gereken maddi yardımları yaparak halkını kalkındırmaya çalışmak şeklinde olmuştur. Dönemin en önemli ekonomik kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Bu bağlamda depremedelerin ekonomik gücünü yeniden toplayabilmeleri adına ücretsiz tohum ve gübre verilmiştir. Hayvanlarını kaybeden köylüye yardım eli uzatılarak hayvancılık desteklenmiştir. Devlet ormanlarından ücretsiz kereste verilerek halkın kendi evlerini yapmaları desteklenmiş ve barınmaya çözüm üretilmiştir. Nitekim bu dönemde depremlerden önce deprem politikaları oluşturmaktan ziyade depremden sonra müdahaleler ön planda olmuştur. Deprem talimatnamesi ilk defa 1940 yılında hazırlanmıştır. 1940’tan günümüze talimatname üzerinde farklı aralıklarda değişiklikler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Devletçilik, Cumhuriyet, Deprem, Hilal-i Ahmer.

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Earthquake Coping Policies in Statist Structure (1923-1940)

Abstract

The subject of research is the earthquakes experienced in Turkey in the Early Republican Period between 1923-1940. Earthquakes and the measures taken against earthquakes will be examined within the scope of the Principle of Statism from Atatürk’s Principles and Revolutions. It survived the World War I and the National Struggle period; The earthquakes experienced by a nation struggling for existence and the policies of a newly established state against these earthquakes have been to share the suffering of the earthquake victims and to try to develop their people by providing the necessary financial aid. In this context, free seeds and fertilizers were given to earthquake victims so that they could regain their economic strength. Animal husbandry was supported by extending a helping hand to the villagers who lost their animals. By giving free timber from the state forests, the people were supported to build their own houses and a solution was produced for housing. Earthquake guidelines were first prepared in 1940. Since 1940, changes have been made on the instruction at different intervals.

Key Words: Statism, Republic, Earthquake, Hilal-i Ahmer.

Article Type: Research Article

* Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Ermenek MYO, Sağlık Kurumları İşletmeciliği Bölümü, atiyemiroglu@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-0588-0065.

1. GİRİŐ

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, varlığını ve gücünü halktan almaktadır. Tarih irdelendiğinde Milli Mücadele'yi omuz omuza kazanan halkın hiçbir devletin egemenliği altına girmek istemediği görülecektir. Devletin gücünü, toplum adına ve toplum yararına kullanma zorunluluğu bulunmaktadır. Tarihte kurulan Türk devletlerinde halk, devletten korunma, iaşe, güven talep etmiştir. Halkını koruyamayan devletler er ya da geç yıkılmaya mahkûm olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucu kadrosu tarihini çok iyi biliyor ve halkını iyi tanıyordu. Yeni devletin temelleri atılırken tarihi, toplumsal bilgi birikimiyle hareket edilmiştir. Gelişmiş dünyayı da çok yakından tanıyan kadro, halkın refahı, gelişimi ve ilerlemesi adına dönemin en devrimci adımlarını atmışlardır. İlerleme ve gelişme; refah, huzur, güven, sağlık, muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak demektir. Devlet, güçlü temele güçlü binalar inşa etmek istemiştir (Eroğlu, 1985: 357-372).

Türkiye'nin deprem kuşağında yer aldığı bilinen bir gerçektir. Tarih, bu coğrafyada yaşanan depremleri gün yüzüne çıkarmaktadır. Yeni rejim kurulduktan sonra büyük ya da küçük çaplı birçok depremlerle karşılaşılmıştır. Araştırma konusunu oluşturan erken Cumhuriyet dönemi depremlerine bakıldığında özellikle dört deprem dikkati çekmektedir. Bunlar kronolojik olarak 1924 Erzurum, 1928 İzmir, 1929 Suşehri ve 1939 Erzincan depremleri olup en çok can ve mal kaybı Erzincan'da meydana gelmiştir. Devletin depremlere karşı aldığı önlemler, yeni rejim politikaları etrafında şekillenmiştir. Halkın refahı adına her türlü kamusal ve toplumsal alana müdahaleyi mecburi gören Devlet, afet bölgelerine gitmeyi, depremzedelere yardım ulaştırmayı ve ilerleyen süreçlerde deprem bölgelerinde yaşayan halkın yaralarını sarmayı ilke edinmiştir. Depremden sonra depremzedelerin aşar vergisini ödeme zorunluluğunun kaldırılması, köylüye ücretsiz tohum ve gübre dağıtılması, evsiz kalan halka ev yapması için ücretsiz kereste verilmesi, yol yapımlarına hız verilmesi gibi uygulamalar devletin deprem politikaları arasında yerini almıştır. Nitekim 1920 yılında Meclis'te depremde, harpten ya da göçten kaynaklı yıkılan evler için milli servet olan ormanlardan kereste yardımı yapılması adına takirler sunulmuştur. Henüz ortada yeni kurulmakta olan bir devlet vardır. Devlet, milli servet olan varlıklarını halk adına kullanma ve evsiz kalanlar adına elinde mevcut varlıklarını kullanarak çözümler üretme eğiliminde olmuştur (TBMMZC, D: 1, C: 1, İçtima Sene: 1, 18. İçtima 19.05.1336: 353) Devlet adına ormanlardan kereste üretimi ve satışının yapılması söz konusudur. Ancak evleri yıkılan ve evsiz kalan halktan ücret talep edilmemesi adına düzenlemeler yapılmış ve ihtiyaç sahiplerinden rüsum alınmaması Heyeti Vekile tarafından kanuna bağlanmıştır (TBMMZC, D: 1, C: 10, İçtima Sene: 2, On beşinci İçtima 17.05.1337: 315; TBMMZC, D: 1, C: 1, İçtima Sene: 3, 149. İçtima, 02.12.1338: 157). Ayrıca depremlerden sonra oluşacak asayişsizliğin önlenmesi adına İdareyi Örfiye'nin bir an önce ilan edilmesi depremde halkın oluşabilecek herhangi bir asayişsizliğe karşı korunması adına elzem görülmüştür (TBMMZC, D: 2, C: 2, İçtima Senesi:1, 30. İçtima, 02.10.1339: 443).

Osmanlı Devleti'nde oluşumu tamamlanan ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti döneminde de çalışmaları devam eden yardım kurumlarından Hilal-i Ahmer Cemiyeti, yeni rejimin deprem zamanlarında halka yardım göndermek için etkin bir şekilde görevlendirdiği kurum olmuştur. Osmanlı Devleti döneminde cemiyet, gerek savaşlar da gerekse salgın hastalıklar dönemlerinde halka yardım etmek bakımından önemli çalışmalar yapmıştır. Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin temeli, Mecruhin-i Asakir-i Osmaniyye'ye Muavenet Cemiyeti'ne dayanmaktadır (Özaydın, 1987: 30-50). "1864 Cenevre Mukavelesi" gereğince Hilal-i Ahmer cemiyetine, Salib-i Ahmer cemiyetine tanınan statü verilmiştir (BOA, Y.PRK.ASK, 1/3, H-23.04.1294). Yardım toplama ve topladığı yardımları ihtiyaç sahiplerine ulaştırma yetkisini de elinde bulunduran (BOA, HR.SYS, 1234/66, M-24.01.1878; HR.TH, 24/10, M-17.07.1877) cemiyet, deprem bölgelerine seyyar sağlık ekibi, ilaç, çadır ve iaşe ulaştırma bakımından da yetki sahibi olmuştur (BOA, DH.MTV, 16/9, H-27.08.1330). Yetki ve sorumluluklarını devam

ettiren cemiyetin ismi, 1923 yılında “Türkiye Hilal-i Ahmer Cemiyeti”, 1935 yılında “Türkiye Kızılay Cemiyeti” ve 1947’de “Türkiye Kızılay Derneği” adını almıştır (Kızılay Tarih, 2023). Araştırma çerçevesinde cemiyetin depremlerde Devlet kurumlarıyla depremzedeler arasında köprü olma özelliğine sahip olduğu gözlemlenmiştir. Nitekim depremzedelere verilmek üzere yapılan yardımların çoğu Kızılay aracılığıyla gerçekteştirilmiştir (BCA, 30-18-1-1, 28/19/4, M-04.04.1928). Erken Cumhuriyet dönemi depremlere karşı alınan tedbirlerin devlet politikaları çerçevesinde incelendiği bu çalışmayla depremi tarihsel süreç içerisinde irdelemek günümüz deprem politikalarının temelinde de ışık tutacaktır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, erken Cumhuriyet döneminde Türkiye’de yaşanan depremlere karşı alınan önlem ve tedbirlerin Devlet politikaları bağlamında incelemektir. Böylelikle Cumhuriyet dönemi deprem politikaları irdelenerek günümüz deprem politikalarına ışık tutmak amaçlanmaktadır.

2.2. Araştırmanın Yöntemi

Erken Cumhuriyet dönemi depremler ve depremlerden sonra alınan önlemler, Devletçilik İlkesi bağlamında nitel araştırma tasarımı şeklinde yapılandırılmıştır. Bu çerçevede veri toplama tekniği olarak doküman incelemesine başvurulmuştur. Araştırmada kullanılan kaynaklar, betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Devlet Arşivleri Başbakanlığı Cumhuriyet Arşivi belgeleri taranarak ve konuyla ilgili belgeler transkript edilerek metin içerisinde kullanılmıştır. Ayrıca TBMM Arşiv belgeleri, Millet Kütüphanesi dokümanları, dönemin süreli yayınlarına ve araştırma ve tetkik eserlere çalışmada yer verilmiştir. 1923-1938 arası dönemin ele alındığı çalışmada, taranan arşiv belgeleri bu aralıkta yayınlanan belgelere dayalı olsa da tarihi olayların birbirinin neden ve sonucu olması nedeniyle araştırmada kesin tarihi sınırlar çizmek mümkün olmamıştır.

3. BULGULAR

3.1. Cumhuriyet Dönemi Depremler

Bu başlık altında, Türkiye’de 1923-1938 yılları arası yaşanan depremler ele alınmıştır. Konu, depremlerin yıkıcılık özelliğine göre iki alt başlık altında incelenmiştir.

a) Yıkıcılık özelliği yüksek olan (şiddetli) depremler:

1924 Erzurum Depremi: Atatürk’ün hayatta olduğu bir dönemde meydana gelen ve Cumhuriyet tarihinin ilk ve en büyük depremi sayılan 1924 Erzurum depreminin büyüklüğu 6.8’dir. Ağır hasarlı bina sayısı 4,300 ve yaşanan can kaybı 310’dur (Tunç, 2017: 1-3). Deprem karşısında atılan ilk adımlardan biri “*Erzurum Depremi Felaketzedelerine Yardım Komisyonu*”nun kurulması olmuştur. Komisyon, depremzedelere ait tahılın korunması ve saklanması hususunda da yetkilendirilmiştir (BCA, 30-18-1-1, 11/50/11, M-04.10.1924). Trabzon’da toplanan keresteler, komisyon aracılığıyla depremzedelere verilmiştir (BCA, 30-10-0-0, 2/9/16, M-07.10.1924). Depremden sonra depremzedelere mesken ve binalar inşa etmeleri amacıyla yirmi bin lira ve acil ihtiyaçlarını karşılamaları amacıyla beş bin lira verilmesi kararlaştırılmıştır (BCA, 30-18-1-1, 10/37/9, M-03.08.1924). Daha sonra alınan kararla Erzurumlu depremzedeler için “harp felaketzedeleri tahsisatından” 50 bin lira daha verilmiştir (BCA, 30-18-1-1, 11/46/2, M-02.10.1924).

Atatürk, Erzurum depreminden sonra bölgeye gelerek Hükümet’in yardımlarının resmi olmaktan ziyade insani olarak Erzurum halkının yaralarını sarmak için çalıştığını ve tüm ülkenin manevi ilgisinin yanında maddi yardımda da bulunacağını belirterek herkesi yardıma çağırılmıştır. Ayrıca ülkenin doğusu ve batısı arasındaki bağlantının sağlanabilmesi adına demiryollarının

Erzurum'a kadar uzatılacağının müjdesini vermiştir. Depremın yaraları kış gelmeden sarılmış ve halk kerestelerden yaptıkları evlerine yerleşmiştir (Ortak, 2002: 190-203; Aydın ve Ergün, 2018: 145-168).

1928 İzmir Depremi: 31 Mart 1928 tarihinde İzmir'de yaşanan deprem ülkeyi büyük bir matem havasına boğmuştur. Deprem büyüklüğü 6.2'dir. 2,100 bina ağır hasarlıdır ve depremden sonra 50 kişi hayatını kaybetmiştir (Tunç, 2017: 1-3). Arşiv belgelerinde "kara haberi gelen zelzele" olarak tanımlanmıştır. "Güzel İzmir'in yeni felaketi memleketin her köşesinde derin bir tesir ve alaka ile karşılıandı." denilerek İzmir depreminden sonra halkın birlikte hareket ederek İzmir halkının yaralarını sarmaya çalıştıkları anlatılmıştır. Deprem sonrası alınacak olan tedbirlerin acele ve hızlı olması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Maarif Vekâleti'nden gelen yazıya göre; her mektepte talebelere deprem hakkında eğitim verilecektir. Ayrıca talebelere, depremin İzmir halkı üzerindeki tesirleri anlatılarak milli irade ruhu oluşturulacaktır. Fikirlerin mekteplerde öğretilmesi adına "tesanüt" merkez teşkilatları oluşturularak kutlu ve "mahruk" bir tesirle gençlerin yardımları ve depremde çalışmaları sağlanacaktır. Toplanan yardımlar ise Hilal-i Ahmer'e gönderilecektir (BCA, 99-482-1, 180-9-0-0, M-07.04.1928).

1929 Suşehri Depremi: 18 Mayıs 1929 yılında Sivas'ın Suşehri'nde meydana gelen depremde şehir önemli ölçüde hasar görmüştür. Can kaybı şehrin büyük çoğunluğunun yaz mevsiminde yaylaya göçmeleri nedeniyle az olmuştur (BCA, 3010-0-0, 12/73/7, 22.06.1929). Depremın büyüklüğü 6.1'dir. Ağır hasarlı bina sayısı, 1,357 ve 64 can kaybı vardır. (Tunç, 2017: 1-3). Dönemin Valisi Ziya Bey, bölgeye gelerek acil ihtiyaçları tespit etmiştir. Tespit edilen ihtiyaçlar karşılığında Hilal-i Ahmer, acilen iki bin lira para ve ardından ilaç, tıbbi malzemeler ve çadır yardımlarında bulunmuştur (Hakimiyet-i Milliye, 20.05.1929: 1-3).

Arşiv belgelerine göre Suşehri ve Koyulhisar kazaları ve köylerinde yıkılan 1874 hanenin tamamen inşa edildiği ve evleri inşa edilen halkın çadırları yeniden Hilal-i Ahmer cemiyetine iade ettikleri anlaşılmaktadır. Dâhiliye ve Sıhhat Vekâletleri deprem bölgesinde etkin bir şekilde bulunarak halkın takdirini kazanmışlardır (BCA, 30-10-00, 119/837/13, 04.09.1929). Devlet, hususi ve resmi bütün olanaklarını seferber ederek tedbirler almış, afete uğrayanların yaralarını sarmış ve kış ayı gelmeden yıkılan binaların neredeyse tamamını inşa etmiştir (TBMMZC, D: 3, C: 43, İçtima: 3, 13. İnikad, 09.11.1929: 15).

1939 Erzincan Depremi (1): Arşiv belgelerindeki resmi yazışmalara göre 08.12.1939 yılında Erzincan'da yer sarsıntısı meydana gelmiştir. Sarsıntıda şehir önemli derecede hasar görmüştür. Hasar gören ancak yıkılmayan binalar yıktırılmış, halkın ve hayvanların barınabilmesi adına mevcut enkazdan faydalanarak zeminlik ve baraka yapılması tavsiye edilmiştir. Kızılay merkezinden çadırlar gönderilmiştir. Ülke çapında yapılan yardımlar, Kızılay tarafından toplanacak heyetler aracılığıyla felaketzedelere ulaştırılması sağlanmıştır. Toplanan paralarla şeker, gaz, çay, sabun gibi eşyalar ilk tedarik edilenler arasında olmuştur. Hava soğuk olduğu için acil olarak dışarıda kalan halkın ve hayvanların barınması adına yakın köylere nakillerin sağlanması, zeminlik ve barakanın yapılması seçenekleri düşünölmüştür. Ancak halkı başka yerlere nakletmek yerine zeminlik, baraka yapılması ve halka kereste vererek kendi evlerini yapmalarını desteklemek en iyi yol olarak görölmüştür. Çünkü civar köylerdeki halk, ancak kendilerini ve hayvanlarını geçindirebilecek kadar iaşeye sahiptir. Erzincan Valiliği'nin raporuna göre yıkılan evler yerine ev yapılmasının iki yolu vardır. Bunlardan biri evlerin hükümet ya da Kızılay tarafından yapılması; diğerisi ise halka nakdi ve kereste yardımı yaparak evlerini yapma işinin onlara verilmesidir. En iyi yol olarak da ikinci yolun tercih edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Hasar gören binaların sakinlerine mesken kurmaları için hasarları oranında nakdi ve halkın kendi evlerini yapmaları adına kereste yardımında bulunmuştur. Ayrıca tarlaları hasar gören halk için demir yoluyla ulaştırılmak üzere tahıl ihtiyaçlarının karşılanması kararlaştırılmıştır. Bölgede meydana gelen zararlar ve deprem sonrası yapılması gereken yardımlar Başvekâlet yüksek makamına,

Ziraat, Maarif ve İktisat Vekâletlerine yazılmış, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletiyle Kızılay Cemiyeti genel merkez başkanlığına bildirilmiştir (BCA, 30-10-0-0, 118/827/33, 08.12.1939; BCA, 30-10-0-0, 178/234/5, 28.12.1939; BCA, 30-1-0-0, 40/237/12, 10.10.1924; Cumhuriyet, 28 Aralık 1939: 1).

1939 Erzincan Depremi (2): Erzincan'da yaklaşık 21 gün sonra büyük bir deprem daha meydana gelmiştir. Depremden sonra “*Milli yas*” ilan edilmiştir. 27 Aralık 1939 tarihinde Erzincan depremi olarak bilinen Erzincan'dan Amasya'ya kadar geniş bir bölgeyi içine alan depremde binlerce kişi ölmüştür (İkdam, 01.01.1940: 1-5). Milli yardım komitesi oluşturularak tüm halk depremezdelere yardım etmeleri hususunda birlik ve beraberliğe davet edilmiştir (BCA, 30-10-0-0, 119/843/5, 28.12.1939). Alınan ilk önlemlerin arasında bölgeye jandarma göndermek, tıbbi malzeme götürmek, bölgeye yiyecek ve içecek taşımak, kıyafet yardımı yapmak yer almaktadır. Yaralıları için sıhhi imdat heyeti oluşturulmuştur. Ayrıca evsiz kalanların acil çadır ihtiyaçlarını karşılamak gerekmiştir. Ağır yaralı olmayanlar buldukları yerde tedavi edilirken ağır yaralı olanlar Kop Dağı kapalı olduğu için Trabzon'a sevk edilmiştir. Aralık ayında meydana gelen depreme müdahaleyi güçleştiren şey, iklim şartlarının olumsuz etkisi olmuştur (Haçın, 2014: 37-70). Bu nedenle Kop Dağı'ndan müdahale yapılamayarak Gümüşhane üzerinden yardımların aktarılması sağlanmaya çalışılmıştır (BCA, 30-1-0-0, 77/482/4, 28.12.1939). Devlet demir yolları vasıtasıyla Erzincan Valisinden alınan bilgilere göre şehirde yıkılmayan bina kalmamıştır. Depremde nüfusun yarısına yakını ölmüş %20'lik kısmı da yaralanmıştır. O dönemde yolların yetersiz ya da iklim şartlarından dolayı kapalı oluşu müdahaleyi zorlaştırmıştır. O nedenle karın hüküm sürdüğü köylere yardım ekiplerinin gitmesi yedi gün sonra gerçekleşebilmiştir (Sabah Postası, 02.01.1940). Haberleşmenin demiryolu aracılığıyla yapılması depreme müdahaleyi güçleştirmiştir (BCA, 30-1-0-0, 77/482/5, 28.12.1939). Enkaz altında kalanların çıkarılması hususunda deprem alanlarına ilk inenler askerler olmuştur. Erzincan Depremi olarak bilinen depremde Sivas, Tokat, Samsun, Ordu, Refahiye gibi yerler önemli derecede etkilenmiştir (BCA, 30-1-0-0, 121/769/1, 00.00.1939).

Erzincan'da meydana gelen deprem zamanında Seyhan ve İçel'de de deprem olmuştur. Devlet, depremden zarar görenlerin erzak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla vilayete beş bin liralık bir kredi açmıştır. Aynı uygulama Erzincan Depremi'nde zarar gören diğer iller için de uygulanmıştır. Deprem, şiddetli bir depremdir ve çok geniş bir alanı kaplamıştır. Bu nedenle ülke genelinde *Milli Yardım Komitesi* oluşturulmuştur. Ancak iklimin kış olması nedeniyle Erzurum gibi dağlık ve karlı bir alana ulaşım zorlaşmıştır. Tunceli istasyonundan erzak taşımak amacıyla yük hayvanları kullanılmıştır. Çevre illerden depremezdelere için yardım merkezleri açılmıştır. Kızılay ilk iki gün Erzincan Vilayetine 15.000 lira, 1000 battaniye, 1000 don, 1000 gömlek, 500 çadır; Sivas Vilayeti adına 5000 lira, 500 çadır, 500 don, 500 gömlek ve 500 battaniye; Tokat Vilayetine 3000 lira, 300 çadır, 500 don, 500 gömlek ve 500 battaniye yardımında bulunmuştur. Bu yardımlar Kızılay'ın depremden sonraki ilk yardımlarıdır. Ancak bu yardımların yerlerine ulaşması yol ve hava şartları nedeniyle günlerce sürmüştür (BCA, 30-10-0-0, 119/844/5, 30.12.1939). Hastane gibi devlet binalarının da yıkılmış olması hasta ve yaralıların tedavisi noktasında çok büyük sorunlar doğurmuştur. Erzurum'da Ziraat Bankası dahi yıkılmıştır. Bu nedenle gönderilen para yardımı ancak enkaz altından para kasasının çıkarılmasıyla mümkün olmuştur. Kızılay, bölgeye katırlarla seyyar hastane göndermiştir (BCA, 30-10-0-0, 119/844/11, 01.01.1940). Mevsimin kış olması nedeniyle depremezdelere farklı şehirlere taşınması gündeme gelmiştir. İstanbul, Sivas, Kayseri ve Hatay'dan evler kiralanmaya ve en azından depremezdelere bir kısmının buralara nakil edilmelerine karar verilmiştir (Arpacı, 2018: 221-238).

b) Yıkıcılık özelliği az olan (hafif) depremler:

Aşağıda 1923-1940 arası Türkiye'de meydana gelen hafif şiddetli depremler ve alınan önlemler, dörder yıla ayrılarak üç paragraf içinde verilmiştir;

1924 yılında Sivas'ta meydana gelen depremde Dökse Köyü zarar görmüştür. Deprem sonrası 32 hanenin duvarı kısmen yıkılmış iki kadın vefat etmiştir. Köylünün zararı miktarında yardım yapılması ön görülmüştür (BCA, 30-10-0-0, 119/837/2, 18.12.1924). 1924 Van'ın Divrikli köyü ve Narman kazasında meydana gelen depremde otuz hane harabe olmuştur. Evleri yıkılanlara kereste ve nakdi yardım yapılması istenilmiştir (BCA, 30-10-0-0, 119/837/3, 28.12.1924). Ardahan'da 1925 yılında meydana gelen depremden sonra depremzedelere önce on bin lira daha sonra yirmi bin lira verilmiştir (BCA, 30-18-1-1, 12/69/2, 15.01.1925). 1926 yılında Denizli'de meydana gelen depremde Tavas kazası büyük ölçüde zarar görmüştür. Depremden zarar görenler için önergeler sunulmuş ve yardımlar yapılmıştır (BCA, 30-10-0-0, 8/44/14, 17.03.1926). Depremden zarar gören Elmalı kazası halkının ihtiyaçı olan kerestenin temini için Anadolu Orman Baş Müdüriyetine resmi yazı gönderilmiştir. 1926 yılında meydana gelen deprem sonrası halkın ihtiyaçı olan kerestenin sağlanması sürecinde Cumhuriyet Halk Fırkası da görevlendirilmiştir (BCA, 30-10-0-0, 119/837/6, 11.05.1926). Kars'ın Kızılcıkça köyünde meydana gelen deprem sonrası civar köyler de zarar görmüş ve Hilal-i Ahmer Cemiyeti Riyaset-i Aliyesine durum bildirilerek yardım istenilmiştir (BCA, 30-10-0-0, K: 119/837/7, 28.10.1926). Konya'nın Ilgın kazası ve Çavuşçu köyünde 1931 yılında meydana gelen depremde yirmi kadar hane toplamda kırktan fazla hane de kısmen zarar görmüştür. Ancak insan ve hayvan zayiatı olmamıştır. Deprem öncelikle Başbakanlığa, Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletine ve Hilal-i Ahmer merkezi umumi riyasetine arz edilmiştir (BCA, 30-10-0-0, 119/837/18, 15.01.1931). Elazığ vilayetinde 1931 yılında meydana gelen depremde 12 ev yıkılmış 117 ev ise zarar görmüştür. Can kaybı yaşanmamıştır. Halka çadır verilmiştir (BCA, 30-10-0-0, 119/838/1, 19.05.1931).

1932 yılında İzmir ve çevresinde, Hekimhan'da, Kuruçay'da Beyazıt'ta ve Datça'da depremlerin yaşandığı can kaybının yaşanmadığı ancak mal kaybının olduğu Arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır. Halk kendi imkânları ve Hilal-i Ahmer Devlet adına yürüttüğü yardımlarla yıkılan evlerini yeniden inşa etme ya da tamir etme yollarını seçmişlerdir (BCA, 30-10-0-0, 119/838/7, 26.06.1932). Muğla'nın Datça ve Bodrum kazalarında 1933 yılı Mayıs ayında yaşanan depremde, evler yıkılıp hasar görmesine rağmen can kaybı yaşanmamıştır. Depremden sonra Hilal-i Ahmer Cemiyeti tarafından para ve çadır yardımı yapılmıştır (BCA, 30-10-0-0, 119/838/17, 09.05.1933). Çivril'de 1933 yılı Temmuz ayında meydana gelen depremde, can ve mal kaybı yaşanmış Hilal-i Ahmer Cemiyetinden para ve çadır yardımı alınmıştır (BCA, 30-10-0-0, 119/838/18, 29.07.1933). 1933 yılında Torbalı'da, Konya'da, Datça'da depremler meydana gelmiştir (BCA, 30-10-0-0, 119/839/5, 19.08.1934). 1935 yılında Tekirdağ ve şarköy'de; Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Edirne, İstanbul, İzmir, Manisa'da, Erdek ve Marmara Adalarında; Digor ve çevresinde; Sarıkamış'ta; Kiği ilçesinde depremler meydana gelmiştir. Balıkesir'e bağlı Erdek merkezli depremde 5, Kars'a bağlı Digor merkezli depremde 200 kişi hayatını kaybetmiştir (Tunç, 2017: 1-3). Depremden zarar görenlere yapılan yardımlar; Kızılay kurumundan gönderilen para, çadır, evi yıkılanlara kira yardımı, iaşe ve kereste yardımı olarak görülmektedir (BCA, 30-10-0-0, 119/840/2, 08.11.1935).

Kağızman ve köylerinde 1936 yılında meydana gelen depremde 267 ev yıkılmış ve hayvanlar ölmüştür. Aynı yıl Kars'ın Digor ve Kötek nahiyelerinde meydana gelen depremde evler ve ahırlar yıkılmış, insan ve hayvan kaybı yaşanmamıştır (BCA, 30-10-0-0, 119/840/6, 15.04.1936). Bingöl ve Kiği'de 1937 yılında meydana gelen depremde insan kaybı olmamakla birlikte evler yıkılmış ve hasar görmüştür (BCA, 30-10-0-0, 119/840/7, 14.12.1937). şereflikoçhisar, Keskin, Yerköy, Kırşehir, Çorum, Ankara, Yozgat, Orhaneli, Çiçekdağı, Diyarbakır, Muş, Mardin, Erzurum, Kars, Bingöl, Kırşehir, Elazığ, Çankırı, Kastamonu, Sinop, Niğe, Kayseri, Yozgat, İstanbul, Aksaray, Dikili'de 1938 yılında depremler meydana gelmiştir. İnsan ve hayvan ölümlerinin az olduğu bu depremlerde çok sayıda ev yıkılmıştır. Çadır, iaşe, kereste, para ihtiyaçlarından dolayı Kızılay'dan yardımlar istenilmiştir. Devlet, kısa sürede depremde evleri yıkılan ya da hasar gören depremzedeler için evler inşa ettirmiştir (BCA, 30-10-0-0, 119/841/21, 15.11.1938). 1939 yılında Kırşehir'de sürekli küçük

sarsıntılar yaşanmıştır. Kırşehir Valisi Kızılay'a göndermiş olduğu raporda, kış ayında meydana gelebilecek büyük bir sarsıntıya karşılık Kırşehir depolarında çadırların depolanması, ilk ihtiyaçları karşılamak amacıyla beş bin liranın Ziraat Bankasında hazır bulunması, bölgeye bir doktorun tayin edilmesi, gerekli görülürse halkın barakalara yerleştirilmesi amacıyla kereste deposunun tahsis edilmesi, en az biner adet kazma ve kürek hazırlanması gerektiğini belirtmiştir (BCA, 30-10-0-0, 119/842/7, 14.01.1939). Dikili, Kırşehir, Aşkale, Tefenni, Bucak ve Yeşilova, Palu, Keskin, Digor, İzmir, Balıkesir, Bergama'da 1939 yılında meydana gelen depremlerde mal kaybı yaşanmasına rağmen can kaybı çok azdır (BCA, 30-10-0-0, 119/842/14, 28.09.1939).

3.2. Depremlerden Sonra Devletçilik Politikaları erevesinde Yapılan alışmalar

Devlet, halkını korumak ve ihtiyaçlarını karşılamak zorundadır. Türk devlet geleneklerinin temelinde bu anlayış yatmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti kuruluşundan itibaren bu amaca hizmet etmek hususunda adımlar atmıştır. Yeni rejimin temelini oluşturan altı ilke; halkın refah ve huzurunu artırmayı, bilimde ve ilimde ilerlemeyi, eşitlikçi bir yaklaşımla halkın isteklerine cevap vermeyi hedeflemiştir. İlkelerin ileriye dönük hedefinde; uygar medeniyetler seviyesine bilim ve tekniğin sırtında yükselmiş, fikri hür vicdanı hr, milli birlik ve beraberlikle bütünleşmiş üretici, gerek i gerek dış mihraklarla barışçıl bir toplum yaratmak vardır. Ülkenin jeolojik yapısından kaynaklanan deprem kuşağı içerisinde yer almış olması, şüphesiz toplumsal ve ekonomik kalkınma aşamasında önemli bir engel teşkil etmiştir. Bir yandan ilerici kadro, ekonomik sorunlarla ilgilenirken diğer yandan depremlerin meydana getirdiği can ya da mal hasarlarıyla ilgilenmek zorunda kalmıştır. Alanında uzman kişilere deprem bölgelerinde inceleme yaptırılarak depremin neden olabileceği zararlar ve alınması gereken önlemler değerlendirilmiştir (BCA, 30-18-1-1, 8/42/16, 15.12.1923).

Cumhuriyet tarihinde iz bırakan yukarıda bahsi geçen şiddetli depremlerden sonra tüm millet; milli birlik ve beraberliğe davet edilmiştir. Dönemin yayın organları da aynı hassasiyetle davranarak büyük ve yıkıcı depremler karşısında ortak bir dil kullanıp yıkım haberleri, milli birlik ve beraberlik çerçevesinde yansıtılmıştır. Örneğin dönemin yayın organlarından olan Ulus gazetesinde Falih Rıfkı Atay'ın kaleminden "Milli bir yardım seferberliği" başlığı altında depremin büyüklüğü ve duyulan hüzün dile getirilerek Mecliste alınan kararla "*Milli İane Komitesi*"nin kurulduğu belirtilmiştir. Derhal ülkenin her tarafında "içtimai muavenet seferberliği" başlatılması gerektiğini duyuran yazara göre, milli komitenin "*para, esvap, örtü, erzak ne isterse istesin herkes kesesini amalı*" ve elinde ne varsa vermelidir (Ulus, 28 Aralık 1939: 1-3). Akşam, Vakit, Son Posta, Cumhuriyet, Tan gibi dönemin okuyucu kitlesi en çok olan süreli yayınlarda da depremin sonuçları ve millet olarak ne yapılması gerektiği noktaları üzerinde durulmuştur. Erzincan depremini dönemin gazetelerine dayanarak gün ışığına çıkarmaya alışan Filiz Yıldız'a göre siyasi otoritenin söylemlerinde deprem, "*Milli bir felaket*" olarak nitelendirilmiş, süreli yayınlarda da "*ulusa yaraların sarılması*" ve depremedelere yardımın "*milli vazife*" olarak adlandırılması sağlanmıştır (Yıldız, 2021: 48-76).

Depremler, sadece can ve mal kayıplarına neden olmamıştır. Nitekim yetim kalan çocuklar, depremlerden sonra ortaya çıkan en büyük felaketlerden biridir. Araştırma çerçevesinde incelenen depremlerden sonra yetim kalan çocuklar için Kızılay ve ocuk Esirgeme Kurumu'nun çalışmaları grlmştr. 1941 yılında Kızılay tarafından Başbakanlığa yazılan dilekçede Erzincan depreminden sonra yetim kalan yaklaşık 100 kadar çocuğun cemiyetin himayesine bırakılması istenilmiştir. Resmi evrak şöyle devam etmektedir: "*Zelzele felaketzedesi çocuklardan, senelik taksit cretleri Cemiyetimizce ödenmek suretiyle, muhtelif yatılı mekteplerde okutulan 79, yalnız masrafları cemiyetimizce verilerek ücretsiz okutulan 53, Malatya'da ocuk bakım müessesinde Cemiyetimiz hesabına bakılan 36 talebe cem'an 168 ocuk halen Cemiyetimizin himayesindedir. Ayrıca Keçiören'de ocuk yuvasında iki seneden beri masrafları Cemiyetimizce denmiş olan 22 ocuk daha vardır ki, yalnız bu çocukların 1941-1942 yılına aid masrafları, 26.06.1941 tarih ve 2010 numaralı*

yüksek emirlerine binaen Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından deruhte edilecektir." (BCA, 30-10-0-0, 179/235/5, 16.09.1941).

Depremlerden sonra yapılan çalışmalar birinci el kaynaklar ışığında aşağıda maddeler şeklinde yer almaktadır:

- Devlet, deprem bölgelerinde incelemeler yaptırmış; o bölgeler için binaların nasıl ve nerelere yapılması gerektiğiyle ilgili raporlar hazırlatmıştır (BCA, 30-10-0-0, 119/841/15, 14.06.1938).
- Deprem bölgeleri için Bütçeden paralar ayrılarak depremzedeler adına kullanılmıştır (BCA, 30-18-1-1, 12/61/3, 07.12.1924). Örneğin 1923 yılı Bütçesinden deprem ve su baskını gibi durumlar için 150 bin liranın ihtiyaç sahiplerine dağıtılması ve ilaveten 50 bin lira ihtiyaç durumunda elde bulundurulmak üzere Maliye Bakanlığı bütçesinden karşılanması karara bağlanmıştır (BCA, 30-18-1-1, 8/42/16, 15.12.1923). 1937 mali yılında da Maliye ve Düyunu Umumiye bütçelerinde değişiklik yapılması hakkında kanun layihasıyla Maliye bütçesinden fevkalade tahsisat olarak depremden zarar görenlere 30 bin lira ayrılmıştır (TBMMZC, D: 5, C: 24, İçtima 3, 52. İnikad, 25.04.1938: 124).
- Depremzedelerin iaşe ve inşaat malzemelerini tedarik etmelerini sağlamak amacıyla depremzedelere para ya da malzeme yardımında bulunulmuştur (BCA, 30-18-1-1, 18/21/5, 21.03.1926).
- Devlet, hazine arazilerini deprem bölgelerindeki Belediyelere vererek depremzedelerin ev yapmaları amacıyla uzun vade ve düşük maliyetli ödeme fırsatlarıyla ev sahibi olmalarının önünü açmıştır (BCA, 30-18-1-1, 29/42/5, 30.06.1928).
- Depremde zarar gören memurlar için üç aylıklarını geçmeyecek surette senede % 5 faiz oranıyla borç para verilmesi kararlaştırılmıştır (TBMMZC, D: 5, C: 3, İçtima F., 22. İnikad, 02.05.1935: 74).
- Depremden zarar gören çiftçilerin borçları silinmiş ya da ertelenmiştir (BCA, 30-18-1-2, 83/57/15, 23,06.1938).
- Deprem bölgelerine Kızılay tarafından gönderilen malzemeler, demir yollarından ücretsiz taşınmıştır (BCA, 30-18-1-2, 84/84/10, 14.09.1938).
- Kızılay, deprem yardımlarını toplayan ve halka ulaşılmasını sağlayan bir kurum olma görevini devam ettirmiştir (BCA, 30-18-1-1, 28/19/5, 04.04.1928).
- İhtiyaç dâhilinde geçici binaların inşa edilmesi sağlanmıştır (TBMMZC, D: 4, C: 2, Fevkalede İçtima, 16. İnikad, 22.06.1931: 111).
- Depremzedelere ait tahılın saklanması adına Ziraat Bankası yetkili kılınmıştır (BCA, 30-18-1-1, 11/50/11, 04.10.1924).
- Çiftçiye ve köylüye yardım, ormandan ücretsiz kereste tahsisi, borçların ertelenmesi ya da bir kısmının silinmesi (BCA, 30-10-0-0, 210/432/3, 15.09.1927); aşar vergisinde indirim yapılması sağlanmıştır (BCA, 30-11-1-0, 29/43/19, 27.12.1926).
- Deprem sonrası okulların uzun süre kapalı tutulmamasına özen gösterildiği belgelerden anlaşılmaktadır. Örneğin 1928 İzmir depreminden sonra yıkılan okulların tamiri halinde mali sene nihayetine kadar kapalı olmalarının önüne geçmek amacıyla daha hızlı bir şekilde okulların tamir edilmesi ve eğitimin devam etmesi sağlanmıştır (BCA, 30-18-1-1, 28/19/18, 04.04.1928)

1938 yılında Mustafa Kemal Atatürk İmzasıyla depremden zarar gören Kırşehir Okulu için şöyle bir karar alınmıştır:

Yer sarsıntısından tamir kabul edilmeyecek derecede harap olan ve yeniden yaptırılması gerekli bulunan Kırşehir Ortaokulu binasının eksilmeye veya pazarlığa konulması halinde bir takım formaliteler yüzünden bu ders yılı içinde inşaatın ikmal edilemeyeceği cihetle mezkur okul binasının Ankara İnşaat Usta Okulu mezunları ve talebelerinden istifade edilmek suretiyle 2490 sayılı kanunun 50. Maddesine göre emaneten yaptırılması Maarif Vekilliğinin 15.06.938 tarih ve 52154/106/10426 sayılı tezkeresi ve Maliye Vekilliğinin 21/06/938 tarih ve 13165/3379 sayılı mütalaası üzerine İcra Vekilleri Heyetince 21/06/938 tarihinde onanmıştır. (BCA, 30-18-1-2, 83/54/11, 21.06.1938).

Türkiye Cumhuriyeti Devleti halkının depremler karşısında göstermiş olduğu yardımlaşma ve özveri dönemin arşiv belgeleri arasında yerini almıştır. Türk halkının deprem, sel felaketi, hastalık ve açlık karşısında gösterdiği sükûnet ve sabır İngiliz halkı gibi birçok ÷lke halkının takdirini sağlamıştır (BCA, 30-10-0-0, 119/845/7, 19.02.1940).

Devlet, depremlere karşı önceden tedbir alma politikalarını ancak 1940 yılında devreye sokabilmiştir. Meclis'te söz alan Bursa Milletvekili Nevzad Ayas, ÷lkenin deprem kuşağı içerisinde yer aldığını ifadeyle depremlerin verdiği zararları en aza indirmek amacıyla ilmin verdiği bilgilerden faydalanarak ÷lkenin jeolojik yapısının araştırılması, yardım vasıtalarının tesisinin sağlanması ve inşaatın depreme daha dayanıklı şekilde yapılmasının acil ve elzem olduğunu vurgulamıştır. Atılan her adımda alanında uzman profesörlerden yararlanılması önemli gör÷lmüştür. Böylelikle Cumhuriyet tarihinde ilk defa depremden önce ne gibi önlem ve tedbirler alınırsa istikbale daha emniyetli ulaşırız konusu Mecliste gündeme gelmiştir. Nitekim Devlet, 1940 yılında ilk deprem yönetmeliğini yürürlüğe geçirmiştir. İtalyancadan Türkçeye çevrilerek hazırlanan yönetmelik "Zelzele Mıntıklarında Yapılacak İnşaata Ait İtalyan Yapı Talimatnamesi"dir. İkincisi ise 1944 yılında yürürlüğe getirilen "Zelzele Mıntıkları Muvakkat Yapı Talimatnamesi"dir. 1940 yılında yürürlüğe giren talimat Erzincan depreminden sonra, 1944 yılında yürürlüğe giren talimatname ise 1942 Niksar, 1943 Adapazarı, 1943 Ladik ve 1944 Bolu depremlerinden sonra uygulamaya geçirilmiştir (Cansız, 2022: 58-71; TBMMZC, D: 6, C: 8, İ: 1, 10.01.1940: 40-45). Devletin depremler konusunda eğitilmiş insanlara ihtiyaç duyduğu gör÷lmektedir. Örneğin Erzurum depreminden sonra deprem bölgelerinde yapılacak inşaatın nasıl olması gerektiği hususunda bilgi ve tecrübelerinden faydalanmak üzere Yunanistan Politeknik Profesörü Roussopoulos (Rusopulos) Türkiye'ye davet edilmiştir. Bu zatın tanınmış olduğu, zelzeleye karşı "Metodlar" adında bir çalışmanın çeşitli Avrupa ÷lkelerinde okutulduğu Atina Büyük Elçisi tarafından Hariciye Vekaletine yazılmıştır. Nafia vekalaleti de Hariciye Vekaletine yazdığı resmi yazıda "Zelzele mıntıklarında yapılacak inşaat hakkında iyi bir mütehassis olduğu bildirilen Yunanistan Politeknik Mektebi Profesörlerinden Rusoplus'un fikirlerinden istifade etmek için..." Türkiye'ye davet edilmesini istediklerini bildirmiştir. Belgelerden anlaşıldığı üzere profesör işleri yoğun olduğu için kısa süreliğine Türkiye'ye gelecek ve inşaat ve deprem hususundaki görüşlerini bildirecektir (BCA, 30-10-0-0, 119/845/19, 10.05.1940).

4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

1923-1938 arası dönem Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yeni rejimi, kamusal ve toplumsal alana yerleştirme çalışmaları yaptığı yıllardır. 1924 yılında Erzurum depremi, Cumhuriyet tarihinin ilk büyük depremi olmuştur. Ardından İzmir, Suşehri ve Erzincan'da üç büyük deprem daha yaşanmıştır. Depremlerde, iletişim ve ulaşımın zayıf olması nedeniyle gazeteler deprem haberlerini birkaç gün sonra verebilmiştir. Ulaşım yolları ve araçlarındaki eksiklik, kötü hava koşulları deprem bölgelerine ulaşımı olumsuz etkilemiştir. Depremden sonra ilk müdahaleler yerel yönetimler ve Hilal-i Ahmer

Cemiyeti tarafından yapılmıştır. Halk, yıkıntılarının altına saklanarak ya da elinde malzeme varsa keresteden ev yaparak soğuktan korunmaya çalışmıştır. Köylü ve çiftçilerin tarım arazilerine, hayvanlarına ve hayvan barınaklarına gelen zararların göz önüne alınarak aşar vergisi muafiyeti, para yardımı yapılması, tohum ve gübre desteği ya da Devlet ormanlarından kereste, odun yardımları, yol yapımı çalışmalarının hızlandırılması ve demir yolu hatlarının deprem bölgelerine ulaştırılması kararları, Devletin politikaları etrafında şekillenmiştir. Doktor bulunmayan köylere acil doktor gönderilmesi, deprem komisyonlarının kurulması yine bu dönemlerde alınan tedbirler arasındadır.

Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele gibi savaşlardan çıkmış millet, savaşlarda çok can ve mal kaybetmiştir. Tüm devlet kurum ve kuruluşlarının yeniden inşa edilmesi söz konusudur. Devlet eğitimi insan kaynağı sıkıntısının yanında sanayide ve tarımda teknik araç ve gereçlerin kullanımında geride kalmıştır. Ekonomik dar boğaz hâkimdir. Ancak bütün olumsuzluklara rağmen halk, milli birlik ve beraberlikle var olma mücadelesi içerisinde olmuştur. Ülke, doğusundan batısına din, dil, ırk ayrımı yapmaksızın birleşmiş ve Devletin bütün olanakları seferber edilmiştir. Yayın kuruluşları, yıkıcı depremler karşısında aynı milli ruh ve hissiyatla hareket etmiştir. Arşiv belgelerinde resmi yazışmalarda millet olma ruhu hâkim olmuştur. TBMM konuşmalarında depremzedelerin acıları paylaşılmış ve mümkün olan en iyi olanaklar seferber edilmiştir. Depremlere verilen tepkiler, devlet politikaları çerçevesinde şekillenmiş ve neredeyse tüm Türkiye birlik ve beraberlik ruhuyla bu politikalar çerçevesinde depremzedelere yardım etmiştir. Halk hiç tanımadığı insanlara evlerinin kapısını açmış; elinde bulunan erzak, kıyafet, battaniye ve depremzedelerin ihtiyacı ne varsa onlarla paylaşmıştır. Kızılay en büyük yardım organı olmuş ve 20. Yüzyılın başlarında yol ve iletişimin zor olduğu bir dönemde eşeklerle dağlardan, karların içinden yardım taşımıştır. İnsanlar enkazdan baraka yapmış, zeminlikler inşa etmiştir. Kereste temini için Devletten yardım istenilmiş kerestelerle evler inşa edilmiştir. Buğday deprem bölgelerine özellikle istenilen yiyecekler arasında olmuştur. Halkın yapmış olduğu yardımlar Kızılay tarafından oluşturulan komisyon aracılığıyla depremzedelere ulaştırılmıştır.

Araştırmanın yapıldığı dönemde depremlere karşı alınan önlemler, deprem öncesinden çok sonrasına dayanmaktadır. Deprem politikalarının oluşturulmaya başlanması ancak 1939'da meydana gelen Erzurum depreminin yıkıcı etkisinden sonra mümkün olmuştur. Ülkenin içinde bulunduğu koşullar göz önüne alındığı zaman deprem politikalarının oluşturulmasındaki gecikme daha iyi anlaşılacaktır. Tarihsel olayların etkisine rağmen Devletçi yapılanmada deprem politikalarının başarısız olduğu gerçeği göz ardı edilemeyecektir. Yeni rejim güç kazandıkça, dış güçlere karşı barış sağlandıkça, eğitim sağlam temellere oturtulduğuça, toplumsal barış ve ekonomik güç arttıkkça Meclis'te deprem gibi afetler olmadan önce alınacak tedbirler gündeme gelmeye, kanunlar ve yönetmelikler çıkarılmaya başlanmıştır. Önemli olan da depremden sonra değil, deprem öncesi alınan tedbirlerdir. Günümüzde yaşanan depremler, depremlere karşı önceden alınması gereken tedbirlere uyulması noktasında henüz çok gerilerde kaldığımızın delilidir. Depremlere karşı alınan tedbirler parti politikaları değil Devletin politikası olmalıdır. Günümüzde bilim ve teknikte 20. yüzyıla oranla çok ilerideymişiz gibi görünsek de deprem bölgelerine ulaşım noktasında yaşanılan sıkıntılar, bu ilerlemelerin boyutunu gözler önüne sermektedir. Depremlere karşı alınacak tedbirlerin temelleri sağlamlaştırılmalı, hiçbir parti, kişi ya da grubun etkisi altında kalmadan alınan tedbirler sürdürülmelidir. Aksi takdirde deprem kuşağında yer alan Türkiye'de depremler sonrası yaşanan can ve mal kayıpları toplumun ruhunda derin yaralar açmaya, ekonomik anlamda da ülke önemli derecede etkilenmeye devam edecektir.

Etik Beyan

“Devletçi Yapılanmada Depremle Başa Çıkma Politikaları (1923-1940)” başlıklı çalışmanın yazılması ve yayınlaması süreçlerinde Araştırma ve Yayın Etiği kurallarına riayet edilmiş ve çalışma

için elde edilen verilerde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Çalışma için etik kurul izni alınmasına gerek yoktur.

Katkı Oranı Beyanı

Çalışmadaki yazarların tñmñ çalışmanın yazılmasından taslağın oluşturulmasına kadar tñm süreçlere katkı yapmış ve nihai halini okuyarak onaylamıştır.

Çatışma Beyanı

Yapılan bu çalışma gerek bireysel gerekse kurumsal/örgñtsel herhangi bir çıkar çatışmasına yol açmamıştır.

KAYNAKÇA

A. Arşiv Belgeleri

BCA, 30-1-0-0, 121-769/1, 00.00.1939.

BCA, 30-1-0-0, 77/482-5, 28.12.1939.

BCA, 30-10-0-0, 119/845/19, 10.05.1940.

BCA, 30-10-0-0, 2/9/16, 07.10.1924.

BCA, 3010-0-0, 12/73/7, 22.06.1929.

BCA, 30-10-0-0, 8/44/14, 17.03.1926.

BCA, 180-9-0-0, 99/482/1, 07.04.1928.

BCA, 30-18-1-1, 18/21/5, 21.03.1926.

BCA, 30-1-0-0, 40/237/12, 10.10.1924.

BCA, 30-10-0-0, 119/838/1, 19.05.1931.

BCA, 30-10-0-0, 179/235/5, 16.09.1941.

BCA, 30-10-0-0, 118/827/33, 08.12.1939.

BCA, 30-10-0-0, 119/843/5, 28.12.1939.

BCA, 30-10-0-0, 119/844/5, 30.12.1939.

BCA, 30-10-0-0, 119/844/11, 01.01.1940.

BCA, 30-10-0-0, 119/837/2, 18.12.1924.

BCA, 30-10-0-0, 119/837/3, 7 28.12.1924.

BCA, 7 30-10-0-0, 7 119/837/6, 11.05.1926.

BCA, 30-10-0-0, 119/837/7, 28.10.1926.

BCA, 30-10-0-0, 119/837/18, 15.01.1931.

BCA, 30-10-0-0, 119/838/7, 26.06.1932.

BCA, 30-10-0-0, 119/838/17, 09.05.1933.

BCA, 30-10-0-0, 119/839/5, 19.08.1934.

BCA, 30-10-0-0, 119/840/2, 08.11.1935.

BCA, 30-10-0-0, 119/840/6, 15.04.1936.

- BCA, 30-10-0-0, 119/840/7, 14.12.1937.
BCA, 30-10-0-0, 119/841/21, 15.11.1938.
BCA, 30-10-0-0, 119/842/7, 14.01.1939.
BCA, 30-10-0-0, 119/842/14, 7 28.09.1939.
BCA, 30-10-0-0, 119/ 841/15, 14.06.1938.
BCA, 30-10-0-0, 210/432/3, 15.09.1927.
BCA, 30-10-0-0, 178/234/5, 28.12.1939.
BCA, 30-10-0-0, 119/845/7, 19.02.1940.
BCA, 30-10-00, 119/837/13, 04.09.1929.
BCA, 30-11-1-0, 29/43/19, 27.12.1926.
BCA, 30-18-1-1, 28/19/4, 04.04.1928.
BCA, 30-18-1-1, 11/50/11, 04.10.1924
BCA, 30-18-1-1, 10/37/9, 03.08.1924.
BCA, 30-18-1-1, 11/46/2, 02.10.1924.
BCA, 30-18-1-1, 12/69/2, 15.01.1925.
BCA, 30-18-1-1, 8/42/16, 15.12.1923.
BCA, 30-18-1-1, 12/61/3, 07.12.1924.
BCA, 30-18-1-1, 8/42/16, 15.12.1923.
BCA, 30-18-1-1, 28/19/5, 04.04.1928.
BCA, 30-18-1-1, 28/19/18, 04.04.1928.
BCA, 30-18-1-2, 84/10, 14.09.1938.
BCA, 30-18-1-2, 83/54/11, 21.06.1938.
BCA, 30-1-0-0, 77/482/4, 28.12.1939.
BCA, 30-10-0-0, 119/838/18, 29.07.1933.
BCA, 30-18-1-1, 29/42/5, 30.06.1928.
BCA, 30-18-1-1, 11/50/11, 04.10.1924.
BCA, 30-18-1-2, 83/57/15, 23,06.1938.
BOA, HR.SYS, 1234/66, M-24.01.1878.
BOA, HR.TH, 24/10, M-17.07.1877.
BAO, Y.PRK.ASK, 1/3, H-23.04.1294.
BAO, DH.MTV, 16/9, H-27.08.1330.
TBMMZC, D:1, C: 1, İçtima: 1, 18. İçtima, 19.05.1336.
TBMMZC, D:1, C: 10, İçtima: 2, 35. İçtima, 1, 17.05.1337.
TBMMZC, D: 1, C: 25, İçtima: 3, 149. İçtima, 02.12.1338.

Emiroğlu, A. (2023). Devletçi Yapılanmada Depremle Başa Çıkma Politikaları (1923-1940). *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 25(45), 742-755.

TBMMZC, D: 2, C: 2, İçtima Senesi: 1, 30. İçtima, 02.10.1339.

TBMMZC, D: 3, C: 43, İçtima: 3, 3. İnikad, 09.11.1929.

TBMMZC, D: 4, C: 2, fevkalade İçtima, 16. İnikad, 22.06.1931.

TBMMZC, D: 5, C: 24, İçtima: 3, 52. İnikad, 25.04.1938.

TBMMZC, D: 5, İçtima: F., C: 3, 20. İnikad, 02.05.1935.

TBMMZC, D: 6, C: 8, İçtima: 1, 23. İnikad, 10.01.1940.

TBMMZC, Devre: 6, Cilt: 7, İçtima: 1, 18. İnikad, 27.12.1939.

B. Diğer Kaynaklar

Arpacı, M. (2018). Őehrin Çöküşü ve Hafıza Mekanının İnşası: 1939 Erzincan Depremi Üzerine. *Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırma Dergisi*, (45), 221-238.

Atay, F. R. (1939). "Milli bir yardım seferberliği", *Ulus*, 28 Aralık.

Aydın, N. ve Ergün, E. (2018). 1924 Erzurum Depremi ve Gazi Mustafa Kemal Paşa. *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi*, 1(2), 145-168.

Cansız, S. (2022). Türkiye’de Kullanılan Deprem Yönetmeliklerinin Özellikleri ve Eşdeğer Yatay Deprem Yüğü Hesabının Değişimi. *Uluslararası Mühendislik Araştırma ve Geliştirme Dergisi*, 14 (1), 58-71.

Cumhuriyet. (1939). "Şiddetli zelzele neticesinde Erzincan tamamen enkaz yığına haline geldi", 28 Aralık.

Eroğlu, H. (1985). Atatürk ve Devletçilik. *Bellekten*, 49(194), 357-372.

Hain, İ. (2014). 1939 Erzincan Büyük Depremi. *Atatürk Araştırma Merkezi*, 30 (88), 37-70.

Hakimiyet-i Milliye. (1929). "Su Őehrinde şiddetli bir zelzele", 20 Mayıs.

İkdam. (1940). "Zaiyat ve hasarın resmi bilançosu", 1 Ocak.

Kızılay Tarih. (2023).

<http://kizilaytarih.org/tarihce.html#:~:text=1877'de%20Osmanl%C4%B1%20Hilal%2D,a d%C4%B1n%C4%B1%20Ulu%20C3%96nder%20Atat%C3%BCrk%20vermi%C5%9Ftir,> (27.03.2023).

Ortak, Ő. (2002). 1924 Erzurum Depremi ve Reis-i Cumhur Gazi Mustafa Kemal'in İkinci Erzurum Gezisi. *Atatürk Dergisi*, 3 (2), 190-203.

Özaydın, Z. (1987). *Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti Salnamesi. (Yüksek lisans tezi)*, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Deontoloji Ana Bilim Dalı ve Tıp Tarihi Bilim Dalı, İstanbul.

Sabah Postası. (1940). "Erzincan'da kurtarma faaliyeti", 2 Ocak.

Tunç, G. (2017). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Meydana Gelen Depremler Sonrası Uygulamalar ve İlk Türk Deprem Yönetmeliği. *Researchgate*, 1-3.

Yıldız, F. (2021). Milli Bir Felaket ve Basında Yaraları Sarma Çabası Gazetelerde 1939 Erzincan Depremi ve Ulusal Dayanışmanın İnşası. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (54), 48-76.

Extended Abstract

Earthquake Coping Policies in Statist Structure (1923-1940)

Purpose: This Study, in which the measures taken against earthquakes in the Early Republic period are examined within the framework of state policies, aims to examine the earthquake in the historical process and to illuminate the basis of today's earthquake policies.

Design/Methodology/Approach: Earthquakes in the Early Republican period and the measures taken after earthquakes were structured as a qualitative research design in the context of the Statism Principle. In this context, document analysis was used as a data collection technique. The sources used in the research were examined with the descriptive analysis method. State Archives Prime Ministry Republic Archive documents were scanned and relevant documents were transcribed and used in the text. In addition, Turkish Grand National Assembly Archive documents, National Library documents, periodicals of the period and research and examination works are included in the study. In the study covering the period between 1923 and 1938, although the archive documents scanned were based on documents published in this period, it was not possible to draw precise historical boundaries in the research because historical events were the cause and effect of each other.

Findings: There were many problems awaiting the new regime, which was accepted in a festive atmosphere in the first years of the Republic. One of the most important problems is the problem of coping with the earthquakes discussed in the study. The fact that Turkey is located in an earthquake zone reveals the magnitude of the problem. The first major earthquake of the Republic was the 1924 Erzurum earthquake, followed by the 1928 Izmir, 1929 Suşehri and 1939 Erzincan earthquakes, respectively. The measures taken by the state against earthquakes were shaped around the new regime policies. The State, which considers it necessary to intervene in all kinds of public and social areas for the sake of welfare of people, has adopted the principle of going to disaster areas, providing aid to earthquake victims and healing the wounds of the people living in earthquake areas in the future. After the earthquake, practices such as removing the obligation for earthquake victims to pay tithe tax, distributing free seeds and fertilizer to villagers, giving free timber to homeless people to build houses and speeding up road construction took place among the earthquake policies of the state. As a matter of fact, in 1920, proposals were presented in the Parliament to provide timber aid from forest, which are national wealth, for houses destroyed due to earthquake, war or migration. In addition, in order to prevent the disorder that may occur after the earthquakes, it was deemed essential to declare the Administration as soon as possible in order to protect the public against any disorder that may occur after the earthquake. Hilal-i Ahmer Society. The precautions taken against earthquakes in the period when the research was conducted date back to much later than before the earthquake. It was only possible to start creating earthquake policies after the devastating effect of the Erzurum earthquake that occurred in 1939. Considering the conditions of the country, the delay in establishing earthquake policies will be better understood. Despite the impact of historical events, the fact that earthquake policies in the statist structure failed cannot be ignored. As the new regime gained power, as peace was achieved against foreign Powers, as education was built on solid foundations, as social peace and economic power increased, the measures to be taken before disasters such as earthquakes began to be brought to the agenda in the Parliament, and laws and regulations began to be enacted.
